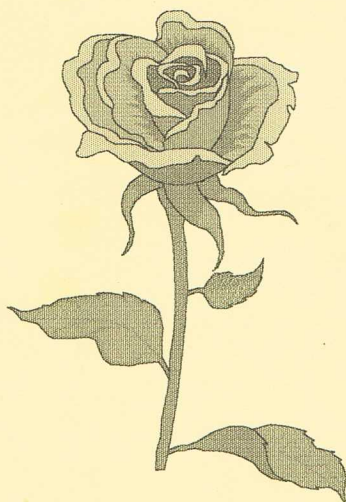


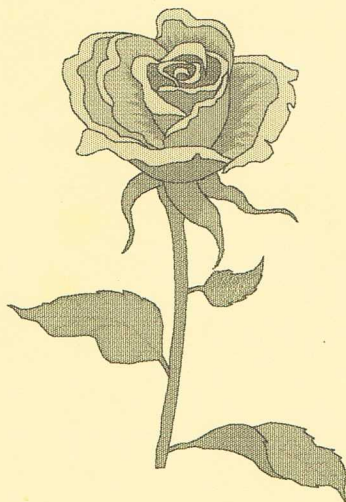
Uit het dagboek van



Alberta Beroen-Stapel

J.h.a. de Beroenendag 26 mei 2001

Uit het dagboek van



Alberta Beroen-Stapel

J.h.a. de Beroenendag 26 mei 2001

Dit boek is geschreven in het jaar 1969

door uw Moeder

Alberta Stapel

geboren 4 maart 1899

te Ruinerwold

Bronvermelding:

Uit het dagboek "Onze levensjaren tot 1969" van Alberta Stapel

1^e DEEL

Het was in het jaar 1899, zoals ik voor in dit boek heb geschreven, dat ik werd geboren. In Broekhuizen, Gemeente Ruinerwold.

Daar hadden mijn Vader en Moeder een Boerderij. Hoe groot dat weet ik niet.

Toen ik 6 jaar was zijn we daar weggegaan. Dat was naar De Wijk, de Gemeente Avereest, zijn wel al weer naar toegegaan een jaar later.

Ik ben maar één jaar in de Wijk op school geweest. Het was vroeger erg gemakkelijk, toen konden de mensen, als ze dat wilden, zoo vaak verhuizen als het maar te pas kwam.

We gingen toen naar Avereest. Daar hadden mijn Vader en Moeder een nieuw huis gebouwd. Er was ook land bij voor een Boerderij, maar de hoofdzaak was: een kruidenierszaak. Dus het was een gemengd bedrijf.

Vader ging elke donderdag naar Meppel met paard en wagen, inkopen te doen voor de winkel. Ik weet het nog heel goed, dat ik altijd boodschappen weg moest brengen.

Wij woonden voor aan de weg, genaamd de Pieperij. Maar, waar ik naar toe moest, waren het allemaal zandwegen. Dat was vroeger zo. En daar ging ik dan achteruit, met brood en andere artikelen in de mand, naar de mensen toe. Als er tekort in de winkel was geweest! En alles na schooltijd natuurlijk. Als er tijd over was, dan ging ik vissen vangen.

We woonden kort aan de rivier De Reest. Ik was altijd graag buiten. Mijn broer ging trouwens ook wel vissen, maar die deed het op een andere manier. Die ging altijd met een loophengel om snoeken te vangen. En dat kon niet anders als met een beetje ruw weer. We waren toen nog met ons tweetjes. Ik heb later nog een zusje gehad, maar die is na ruim een jaar geworden te zijn, gestorven.

We hadden zomers, in onze tijd, drie weken vakantie. Ik bracht mijn vakantie altijd door in Ruinen. Daar was ik verschrikkelijk graag. Wij gingen (mijn broer en ik) altijd ook met andere klasgenoten, plezierig naar school. Alhoewel we elke dag twee keer een uur moesten lopen. En als het dan in de hooitijd was, dan moesten we na schooltijd helpen hooien. Dan ging de winkel dicht. De mensen kwamen tog wel 's avonds boodschappen doen. Dat was toen geen bezwaar.

Ook hadden we nog bouwgrond. Dat wil zeggen: wat aardappels en haver. Zo als dat in onze tijd was, was het de gewoonte de haver zeven dagen of zeven dauwen te laten liggen. Dat gebeurde dan ook, maar als het dan zoover was, moesten mijn broer en ik 's morgens vóór schooltijd die bosjes bij elkaar binden en opzetten (opschoven) zo ze dat noemden. Dat ging natuurlijk niet in een morgen. Vader had daar geen tijd voor. Die moest met zijn karretje en paard te venten bij de mensen langs. We waren dan al mooi afgetakeld en moesten dan nog een uur lopen naar school. De school ging om negen uur dicht. Dus moesten we ook vroeg op. En zo zijn dan mijn eerste levensjaren begonnen. Maar we waren wel tevreden, want we wisten tog niet anders.

Ik kreeg met mijn elfde jaar een fiets. Dat was natuurlijk wat. Ik weet het nog als de dag van gisteren. Het was een doortrapper. Ik kon nauwelijks bij de trappers komen, want vroeger waren er niet anders dan die grote fietsen. Maar dat hinderde niet. Ik was de koning te rijk, dat ik een fiets had. Nu is dat wel een beetje veranderd.

We kregen de Bakker aan huis om brood voor de winkel te brengen. Die man kwam lopen uit De Wijk. Met een kar met een hond eronder, om die kar te trekken. Die man was ook al op leeftijd en zijn naam was Geu Middendorp. Die naam zegt u natuurlijk niks, maar er waren ook mensen die zelf brood gingen bakken vroeger. Wij verkochten ook gist. En als dat dan op was, moest ik op de fiets naar De Wijk naar die Bakker toe om dit te halen. Dan kreeg ik altijd een waarschuwing van mijn Moeder mee om niet met andere mensen mee te fietsen. Maar op een gegeven ogenblik, toen ik op pad was met mijn fiets, kwam me een man achterop. Die kende ik wel, maar hij vroeg: "Ga je mee die kant op?"

Uit angst zei ik "Ja", en fietsten al pratende verder. Maar ik kon twee wegen langs, u weet wel als men op de Bloemberg is, dan is er een scheiding van de weg. De ene is een binnenweg en die andere is dan de grote weg die door De Stapel-De Wijk naar Meppel gaat. De grote weg was eigenlijk de weg, maar ik ging het smalle straatje in, omdat die man daar ook naar toe moest. Want als je daar langs ging, kwam je ook nog bij de Neven langs. Die kende ik toe nog wel niet, maar die hebben daar altijd gewoond. Ik bedoel er dit mee, nu weet u wel waar het was. Ik werd zo in een keer bang en zeg tegen die man: "Ik heb wat vergeten", en ging rechtsomkeert terug, zoodat ik bijna twee keer de weg af moest leggen. Die dingen vergeet ik nooit meer.

Op school kon ik tamelijk goed lezen. Rekenen was voor mij het minste vak. Mijn broer kon beter leren dan ik, dat is ook later wel gebleken. Maar ik was het kind van de Meester. Ik was zeker altijd erg zoet. Ik had heel lang golvend haar met een mooie strik erin. Nu is het weer lang. Het is een oud verhaal, maar ik schrijf dit in de nieuwe tijd. Ik moest ook altijd boodschappen doen voor Mevrouw ter Beeke. Zoo was de naam van de Meester. Ik zal het nooit vergeten. Die boodschappen moest ik altijd tussen de middag doen, want wij bleven altijd bij school onze boterham op te eten. Dat hadden we in een blikken trommeltje op de rug mee.

Ik moest lettergaas halen voor Mevrouw. Mijn vriendin (Mina Benak - onbekend voor jullie) ging altijd mee. We moesten helemaal naar Balkbrug, dat we hadden de tijd wel nodig. We waren dan klaar en gingen op de terugweg even aan de kant van de weg zitten. Het was aan de kant van een droge sloot waar veel blad in lag. Ik had nog wat geld overgehouden en had dat in mijn hand. Ik laat dat vallen en nergens konden we het terugvinden. Ook nog van diengevolge, dat we bijna te laat op school kwamen. Maar ja, het hoge woord moest eruit. Het liep allemaal best af. Ik heb alles eerlijk verteld zoo het was. "En", zegt de Meester, "Ze bekent het eerlijk." Dus liep alles goed af! Maar het is me nooit meer gebeurd.

Als het braamtijd was, gingen we (dat wil zeggen met nog meer kinderen) bramen zoeken. We gingen Aken en Keulen rond en kwam dan natuurlijk laat thuis. Als men een dag thuis bleef, was dat toen ook niet zo erg. Ik hoop dat u dit allemaal tot het eind met plezier zult lezen. In mijn schooljaren kon ik altijd goed met mijn broer opschieten. We waren immers tog maar met ons tweetjes.

In werd in Maart 12 jaar. Toen zijn we verhuisd naar de Boerderij van Grootvader Stapel. Mijn broer was $3\frac{1}{2}$ jaar ouder, dus kon die al veel doen op de Boerderij. Het was een harde werker. De Boerderij had de naam "Huize Beugelen", gemeente Staphorst.

Ik was ook van school af, dus konden we helpen op de boerderij. Leren was er vroeger niet bij, dat was voor de Elitemensen. Die hadden meer geld.

Moeder was niet zoo sterk en het was een heel groot ouderwets huis. We hadden ook de eerste jaren een dienstmeisje en ook een knecht natuurlijk. Ik werd groter en het dienstmeisje ging de deur uit. Ik was toen 15 jaar en gingen naar naailes in De Wijk. Die juffrouw heette Mies Buitenhuis. Ik zal het nooit vergeten. Ze is later getrouwd met een Boerenzoon die de naam Jan ter Haar droeg. Die woonde ook kort bij ons. Op diezelfde boerderij heeft mijn Oom Jan Stapel van Tolhek vroeger nog gewoond. Dit was er dan ook maar even zo tussendoor.

Ik heb mijn jeugd versleten in De Wijk. Daar ging ik later ook dansles nemen. Dat was, wat nu nog bestaat, in Hotel Hogenkamp. We werden weer wat ouder en de oorlog brak uit. Dat wil zeggen: mobilisatie. Dat was in het jaar 1914-1918. Mijn broer raakte bevriend met uw Vader. Dat kwam zo.

Vader had twee halfzusters en een halve broer. De oudste zuster was getrouwd en woonde kort bij ons. Maar bij het uitbreken van de oorlog moest die man in dienst. En dat was Jan Soeten, waar Sientje van is die in Meppel woont. Nu zult u het beter begrijpen. Daar ging uw Vader vaak naar toe om te helpen op die Boerderij. Vandaar dat hij bevriend werd met mijn broer. En zo kwam Vader wel eens bij ons en wederkerig ging mijn broer dan ook wel eens naar Vader toe. Maar altijd op Zondagmorgen.

Zooals ik al schreef was mijn Moeder niet sterk. 's Morgens ging ik te melken en dat mogt ik verschrikkelijk graag doen. Dat was voor mij het mooiste werk van de hele Boerderij. Als we thuis waren met melken of buiten, dat maakte niet uit. Als het klaar was dan kwam moeder in die tussentijd uit bed en was de koffie klaar met brood. Toen was het mode. Eerst koffie met brood, want thee kregen we wel maar alleen in het hooiland voor de dorst. Als dat ontbijt op was, ging ik de varkens en de kalveren voeren (enz.) en ging mijn Moeder pannenkoeken bakken. Dan om 8 uur waren de pannenkoeken klaar. Dan weer eten en, als het dan afgelopen was, gingen de mannen hun gang en ik ging verder met het boenen van het melkgereedschap en verder met het huishoudelijk werk. Mijn moeder ging dan afwassen en de bedden opmaken wat een heel karwei was.

Het waren allemaal bedsteden en dan met stroo gevuld. Het bed werd afgehaald, stroo werd geschud en het bed en bijbehorende er weer bovenop. Mijn schoonmoeder kon nooit in de hoekjes komen. Daar heb ik wel eens om gelachen, want ze nam een stok (die ze altijd speciaal op de beddenplank had liggen) en stopte daar de dekens mee in de hoek.

Ik schreef tog immers al van die beddenplank, Daar stond ook de wekker op. En niet te vergeten de Pot. Waar ze tegenwoordig Po tegen zeggen. Wat een toestand hè? Dat moest wel want de W.C., vroeger genaamd het huusjen, zat achter aan het stookhuis buiten. We hadden een heel groot huis. Een grote kamer met een haardvuur. Ongeveer twee meter daar vanaf stond dan nog een verwarmingskachel, maar als u dan weet dat die kamer wel 9 meter en misschien nog wel groter was in het vierkant, dan wou je wel dicht bij de kachel zitten. Zoo was het vroeger. Toen was het overal koud en nu is het overal warm. Het was zo groot, er konden 3 kabinetten staan met nog een linnenkast. En zo was de kamer in het vierkant met daarnaast een opkamer waar ik altijd sliep. Ook daar zat een bedstee in. In de kamer zaten drie bedsteden in en nog een kast in het midden. Ik heb heus wel eens een muisje horen kriebelen in het stroo hoor! Maar och, je was moe en viel in slaap.

's Avonds gingen we om 8 uur naar bed en 's morgens om vijf uur weer op. Dan hadden we naast die kamer - ook weer groot - een melkkamer. Daar was het koel en werd altijd zomers de melk in gezet. Daar zat ook nog een pomp in met een gootsteen. Dat was ook wel nodig want er moest elke week flink geschrobd worden. Want mijn Moeder was brandschoon. Dan waren er nog twee grote kelders. Een gewone en een ondergrondse. Daar werd vroeger de boter in bewaard. Maar dat hebben wij niet meegemaakt. Dat was in Grootvaders tijd. Er was een stookhuis met een grote straat er tussenin. Die was niet aangesloten aan het voorhuis. En een varkensschuur met allemaal straten eromheen. En elke week moest alles geschrobd worden van binnen en van buiten er omheen. De kamer was omringd met witte tegels en natuurlijk allemaal overal vloeren op de grond. Aan de voorkant hadden we 2 ramen met een deur en in 't midden het haardvuur.

De tijd van schoonmaak kwam naderbij. Eerst natuurlijk de Beddeboel. Het oude stroo gin eruit en er werd speciaal nieuw stroo gesneden op maat om er weer in te leggen.

U zult nu kunnen begrijpen hoe zoo'n karwei en onzettende rommel dat met zich meebracht. Maar we wisten niet anders. Dat ging dus heel gemoedelijk. We waren niet de eenigste. Het was in die tijd niet anders. Ik spreek nu ook van bijna zestig jaar terug hoor.

Mijn Moeder was in die tijd in het Ziekenhuis geweest. Ze had het aan de spieren, dat weet ik nog wel. Ze heeft er 3 weken gelegen in het Ziekenhuis in Groningen. De vloeren en stenen werden altijd geschrobd met speciaal wit zand. Want eerst hadden we nog zand op de vloer in de kamer. Alleen voor de kabinetten was er een strook schoon en onder de stoelen. Dan werd het in het midden bijeengeveegd en dan was alles weer keurig, want er werd nieuw zand opgestrooid, maar dat ging later over.

Het haardvuur ging weg en later kwam er een emailen kachel (fornuiskachel) te staan. Dus het zand ging ook van de vloer. Maar omdat mijn Moeder ziek was geweest, mocht ze niet meer op die vloeren zitten van de Dokter. Dat gaf natuurlijk veel te koud op. Dus gingen we naar de Burgemeester van Ruinerwold. Want dat was de eigenaar van de Boerderij. Maar de hele kamer met hout beleggen was te duur. Dus het werd half hout en de andere helft bleven de vloeren liggen. Dat moest eerst gebeuren voor we verder gingen met de schoonmaak.

De zolder - of laat ik zeggen het Plafond, anders begrijpen jullie dat niet - was zwart. De tegels werden eerst afgesopt. Dan werden de naadjes gewit en de andere dag moest dat uitgewreven worden, totdat er geen streep meer op zat. Het was een ontzettend werk. U kunt het begrijpen met al dat witsel dat op die vloer terecht kwam. Aan die ene kant hingen die twee mooie schilderijen. Die ene was een Zomer- en die andere was een Winterlandschap. Daartussen hing een mooi Regulateur (klok). Zoo een hebben jullie nog nooit gezien. Met aan de kant twee klepjes waar twee beeldjes op stonden (beeldig). Ook hadden we nog in die tegels afbeeldingen van

De Opstanding Christus en Het Heilig Avondmaal.

Daar wisten ze toen nog geen waarde van, maar nu wel. Ook als je zelf die dingen hebt, denkt men daar niet eens aan. Ook hingen alle Familiefoto's van de Burgemeester bij ons in de kamer. Dat was verplicht. Dit was dan de kamer met de opkamer.

De melkkamer was vroeger de karnkamer. Twee grote karnstenen lagen er nog in, waar de karnvaten op stonden. Daarboven in het plafond was een gat, daar kwam dan die klutser uit dat op en neer ging in die vaten en die weer verbonden was met de karmolen. Want aan de andere kant (er was een muur tussen) was eigenlijk de karnkamer. Daar stond de volledige karmolen nog in. Compleet met een pad erom heen. Daar moest het trekpaard dan inlopen om die karmolen te laten draaien en om die boter te maken. Dus het ging eigenlijk heel gemakkelijk. U kunt na gaan hoe groot die karnkamer was, want er zat ook nog een kamer aan verbonden met een bedstee erin voor de knecht die daar altijd sliep.

Ik weet nog heel goed hoe dat we een knecht hadden die met de pet op sliep. Want hij had een kale kop en dat hebben we nooit gezien. Dit was er even zo tussendoor.

Verder stond er in die kamer de trog. Dat was een grote lage kist met bakmeel erin en alle toebehoren om daar het deeg klaar te maken voor het broodbakken. Daar maakten we het deeg dan klaar en brachten het altijd naar de Bakker die kort bij ons woonde. En dat moest ik doen. Ik bracht het altijd op de melkkar waarop we de melk ook naar de weg moesten brengen daarheen. We woonden honderd meter van de weg. Ik deed dit altijd met plezier. Ze hadden kleine kinderen en daar hield ik nogal van.

Ik had nooit geen erg in de tijd, want toen ik nog op school was, ging ik eens een keer naar mijn vriendin, zoo uit de school. We waren druk aan 't knikkeren, ik kon geen knikker meer zien. Toen schoot me ineens te binnen dat ik naar huis toe moest! Wat was ik bang. Mijn Vriendin bracht met tot de school. Het was al donker dan nog bijna een uur lopen. Ik ging luidkeels huilen natuurlijk. De dorpssmid hoorde me en kwam naar buiten. Die heeft me toen naar huis gebracht. Terwijl mijn broer ons al tegen kwam, want ze werden ongerust natuurlijk.

Zoodoende ben ik weer afgedwaald van de Boerderij (we gaan weer verder). Er waren twee grote kelders in. Een gewonde zooals dat vroeger was en dan was er ook nog een ondergrondse. Daar werd vroeger de boter in bewaard. Een stookhuis waar we 's zomers woonden, daar stond dan de kachel in en dat was dan ons zomerverblijf, waar soms verschrikkelijk veel vliegen waren. Want de varkensschuur stond er vlakbij. Alles in huis en om huis met vloeren en stenen bedekt. En maar schrobben elke week. Er moest speciaal wit zand op om de naden wit te houden. Nu begrijpt u misschien wel dat het een zware taak was. Als de was gedaan moest worden (we woonden ook hier aan de rivier De Reest) daar moesten we het water uithalen met melkbussen. En alles wassen op een wasbord. Nou dan was men de hele dag zoet. Op Dinsdag was het altijd wasdag. Soms om de veertien dagen, maar het duurde ook wel eens drie weken, want als we in de hooitijd waren, kon men niet altijd zooals men wou. Het was een hele klus. Altijd verschrikkelijk zwaar werk. Toen wij op de Boerderij kwamen, was Grootvader eerst bij ons over huis, maar als het dan hooitijd was, ging Grootvader altijd het hooi op laden op de wagen. Dan ging ik naar huis te melken. Maar Grootvader werd ouder en de rollen werden omgekeerd. Toen moest Grootvader melken en ik moet het hooi op laden leren. Nou, ze hadden met nooit akeliger werk kunnen opleggen. Wat had ik daar een hekel an. En zolang we boer zijn geweest, heb ik dat moeten doen. Later ook in ons trouwen. Het is nog nooit anders geweest, als je van alles kunt, moet je ook van alles doen.

Ik kon verschrikkelijk slecht tegen de warmte en mijn hele leven las van Hoofdpijn. Ik was altijd blij als het hooi maar weer binnen was, want als we begonnen, gingen de mannen 's nachts als weg om het gras te maaien, wat met de zeis moest gebeuren. En als het dan hooiweer was, moesten ze weer helpen hooien, want alles moest met de hand gebeuren.

We kwamen van de hooibouw in de akkerbouw. Rogge, haver en aardappels. De rogge en haver werden natuurlijk met de zeis gemaaid. Ik moest altijd de bossen opbinden en dan moest je flink aanpoten om bij te blijven. Aardappels rooien vond ik leuk werk. Manden werden meegenomen en elk een vork. De aardappels stonden op rij'en en dan gingen we meestal met ons drieën - mijn broer, de knecht en ik. Het was om de beurten de manden leeggooien op een hoop en als het dan gebeurd was, werden ze later in een kuil gebracht om afgedekt te worden voor de winter. Als de aardappels uit de grond waren, ging de vlag in top. Dat wil zeggen: een roode zakdoek werd opgeheven en dat was dan een teken voor de burens dat we klaar waren. Ook toen was er concurrentie als was het alleen maar voor het werk. Want iedereen was graag op tijd en nog liever de eerste. Er werd geploegd als de rogge en haver van het land was, want voor de koeien moest er groenvoer verbouwd worden in de herfst voor toevoer. En dat bestond uit knollen en spurrie. De knollen moesten natuurlijk met de hand geplukt worden. Als het begon te vriezen, zaten ze vast en dan was het gebeurd. Nou, inwendig was ik weleens blij. Dat moet ik eerlijk bekennen.

Het was weer hooitijd. Dat wou ik nog even vertellen. Er was ook Oeverland bij. Dat was land dat 's winters onder water moest staan, anders was het hooi niet goed. Er behoefde nooit geen mest op, maar het gebeurde ook wel eens dat het 's zomers onder water kwam met en onweersbui of hoog water. Het gras was dan soms al gemaaid en dan moesten we al dat gras op twee stokken naar de Vlugtheuvel brengen, ophopen om later alles weer uit elkaar te halen als het water weer was gezakt en mooi weer begon te worden.

De paarden konden daar niet op lopen. Er was een weg bij langs, maar even zoo goed moesten de paarden van achteren op klompen lopen en de voorbenen werden zakken ondergebonden. De klompen waren naar de benen van de paarden gemaakt. Wij moesten natuurlijk dit op de bloten voeten doen in het water. En zo ging dat vroeger in mijn jonge jaren. Op gewoon land ging dat natuurlijk gewoon.

We hadden een gemengd bedrijf, zoals ik al schreef. Dus nooit klaar. Als het 's avonds acht uur was, gingen we naar bed (in de winter). Met een bord karnemelkse pap, wat daar voor iedereen de gewoonte was, maar u zult kunnen begrijpen dat we het best konden verteren met al die werkzaamheden. We stonden om vijf uur op. Dus hadden we een lange dag. We werkten net zolang als het begon te schemeren. We hebben het koren ook in het begin nog gedorst met de stokken. Dat heb ik gelukkig nooit gedaan, want dat had ik nooit geleerd.

Ik werd weer wat ouder en ging naar de naaicursus in De Wijk. Ook ging ik toen naar de Godsdienstleer naar diezelfde Kerk waar Oom Jan Stapel en mijn Vader en Moeder begraven liggen. De Dominee zei altijd: "Kijk nooit naar uw meerdere, altijd naar uw mindere, dan bent u altijd tevreden". Hij had gelijk, want zo is het. Ook dat heb ik nooit vergeten.

In De Wijk hebben we dan ook deels onze jeugd doorgebracht. Ik ging toen later ook naar dansles. Ik was denk ongeveer 16 jaar. Dat was ook in De Wijk in Hotel Hogenkamp. Wat nu nog bestaat. Ook hield ik verschrikkelijk veel van muziek, want ik zat altijd in de Karnhoek op een oude Harmonica te spelen. Want ja, binnen mogt ik dat niet, want dat was een hels lawaai. Jammer dat ik nooit verder heb kunnen leren, maar ja, het bestond nog niet. Zooiets was bijzaak. Ook hield ik toen al veel van handwerken. Toen was ik al aan het bloemen borduren op lettergaas. Maar zulke dingen gingen vroeger langs je heen. Er werd alleen maar aan werken gedacht. In die tijd was het niet anders. Kunt u het zich voorstellen. Nu ben ik 70 jaar oud terwijl ik dit zit te schrijven. Toen was ik vijftien en dat deed ik allemaal op Zondag. Jantje Holterman was mijn Vriendin. We kwamen Zondagen veel bij elkaar. Ook gingen we wel eens naar een tuinfeestje. Dat was kort bij Meppel, genaamd De Rumtingerbrug (waar alles in de oorlog is kapot geschoten). Mijn Vriendin is later nog met een neef van mij getrouwd. Het was een Oom van Ali Kuijer van Balkbrug, die kennen jullie vast wel.

Zooals ik al schreef, ging ik te dansen. Een keer per week. Dat was geweldig fijn. Tooneel was ik te jong voor en de Bioscoop kwamen we niet aan te pas. Dat was voor de Elitemensen. Er waren vroeger vijf standen van mensen.

- ▲ Nummer één was arbeider.
- ▲ De tweede was de keuterboer.
- ▲ De derde was de kleine boer.
- ▲ De vierde was de grote boer (dat waren wij dan).
- ▲ En nummer vijf dat was de Eliteboer.

In deze vijftig jaar is er veel veranderd. Dat zult u na kunnen gaan met alles.

Uw Vader heb ik later leren kennen op een dansavond in De Wijk, maar daar gaat eerst nog een heel verhaal vooraf.

Vader was eenigste zoon (Bezoen). Dat wil zeggen: wat de naam betreft. Hij had twee halve zusters die droegen de achternaam Wind. De oudste zuster was Geertje de Moeder van Sientje en die andere zuster, tante Klazien, was de moeder van Lida. En zijn halve broer (Klaas) was toen nog niet getrouwd. Het begon zo.

Geertje, zal ik haar nu maar noemen, was getrouwd met Jan Soeten en woonden kort bij ons en er kwam een kind, werd daar geboren maar... binnen een jaar kwam daar een tweeling bij. Dus hadden ze binnen één jaar tijd drie kinderen. Haar man was in dienst van het was Mobilisatie 1914-1918. Vader en Klaas gingen daar vaak helpen op die Boerderij zoodat Vader vriend werd van mijn broer en nog wel eens bij ons kwam. Dus leerden we elkaar oppervlakkig kennen. Zijn zuster (Geertje) werd ongeneeslijk ziek en kreeg T.B.C. Dus kon ze daar onmogelijk blijven. Geertje ging weer naar Moeder thuis met Sientje en Jan Soeten ging met die andere twee meisjes naar zijn Moeder. Maar ja, Jan Soeten was nog steeds in dienst. Geertje lag stil in bed en mogt er vanzelf niet uit. Ze had geen pijn. Ze hield veel van Vader. Vandaar dat die altijd op de rand van het bed zat en ook ziek werd. Vader was toen denk ik 16 of 17 jaar. Hij was besmet. Vader moest in een tent liggen, dag en nacht buiten natuurlijk. Het tentje stond in de tuin, maar hij had een bel naar huis toe. Want ja, zij hadden ook hun werk, dat ze waren niet altijd in de buurt. Zijn zuster was na een jaar al overleden. Ik geloof op 28-jarige leeftijd. Na anderhalf jaar al-met-al, want hij had (Vader) acht maanden in die tent gelegen en kwam hij weer een beetje op dreef. Zo af en toe nog naar de Dokter en kwam weer een beetje aan het werk. En ging hier en daar weer naar toe. Ik had onderwijl al eens andere verkering gehad, maar dat ging niet direct voor vast. Daar hield ik helemaal niet van.

Er was eens een tooneeluitvoering in De Wijk bij Hogenkamp. En Vader was na al die afwezigheid een beetje verlegen geworden. Ik was aan het dansen met een neef van Vader. Ik had het al door hoor! Uw Vader wou niet vragen en de Familie ging in beraad, die hielpen hem een beetje om tog een keer met mij te dansen en zoo zijn we dan eigenlijk bij elkaar gekomen. Maar er was altijd nog een beetje concurrentie en dat kon Vader niet uitstaan, want hij was verschrikkelijk jaloers. En dat is nu 52 jaar geleden, dat we elkaar hebben leren kennen. Eerst een beetje uit de verte. Het is een hele tijd, maar ik weet niet waar het is gebleven. De verkering is dan ook wel gebleven. Een jaar later kreeg hij longontsteking en zei tegen mij hoeveel hij van mij hield. Ik zou mijn gang maar gaan, "want", zegt hij "wat moet u met zoo'n man doen die altijd ziek is". Maar ik heb me daar niks van aangetrokken en bleef op hem wachten. Hij was erg blij. Vandaar dat ik toen dat Medaillonnetje van hem heb gekregen, wat Jenny nu heeft. Ik hoop dat ze dit als aandenken bewaart.

Maar hij werd beter en alles was goed. Vader en Moeder waren toen in die tijd erg gek met Vader. Die andere zuster Klazien is ook getrouwd geweest (waar Lida van was), maar die man heeft zijn eigen opgehangen (de naam was Jan van Gijssel). Ze is toen later getrouwd met F. Homp te Ruinerwold. Sientje en Lida zijn alletwee grootgebracht bij mijn schoonouders. En Lida was er nog toen mijn schoonmoeder is gestorven. Toen mijn ouders 25 jaar waren getrouwd, hebben we met ons vieren een mooi cadeau aangeboden. Dat waren dan die twee schilderijen, waar ik voor in dit boek al over heb geschreven. Een zomer- en een winterlandschap. Prachtig waren die. Alles was leuk en aardig. Mijn broer had zin in trouwen, want hij was $3\frac{1}{2}$ jaar ouder dan ik en zijn Vrouw was nog weer een paar jaar ouder dan mijn broer. "Och", zegt Vader en Moeder toen, "gaan jullie dan ook maar trouwen", want we waren ook lang genoeg bij elkaar geweest.

Dat moest ook wel eenigszins, want mij broer en zijn vrouw kwamen dan bij mijn Vader en Moeder inwonen. En tante Klazien was er ook uit getrouwd, dus konden wij mooi bij mijn schoonouders inwonen.

2^e DEEL

Nu volgt het samenleven van Vader en mij (uw Moeder).

Mijn broer was vroeger verloofd. Wij niet hoor. Daar hield Vader niet van, dat weten jullie wel.

Wij zijn getrouwd in 1921 en op 27 mei. Mijn broer twee dagen later op 29 mei. Mijn broer is op Staphorst getrouwd en wij op Ruinerwold. Mijn broer ging bij mijn ouders inwonen en ik ging naar mijn schoonouders toe, maar dat was natuurlijk niks waard. Dat is ook duidelijk gebleken. Trouwens, ik kon goed met mijn schoonmoeder opschieten. Het was een hele leuke vrouw en hield nogal van grappen. Vader heeft het wel eens verteld. Ze hadden een knecht en was niet helemaal 100%. Het was volop zomer en verschrikkelijk warm. Zijn naam was Lamert. Hij wou naar de stad Meppel, "maar", zegt mijn schoonmoeder "Lamert, u mag wel flink kleren en jas aandoen, want er zit onweer in de lucht en krijgen regen!" "Goed Gees", zegt Lamert (want zo heette mijn schoonmoeder). Lamert ging goed gekleed op stap in de volle kleren. De andere morgen kwam het gesprek op gang, want mijn schoonmoeder was een teutebel en vroeg natuurlijk of hij nog regen had gehad. "Oh, oh", zegt Lamert "Gees, wat was het tog warm". En dan had ze de grootste lol. Mijn schoonvader was een stille man, want als ik er voor mijn trouwen er wel eens naar toeging 's avonds, maakte mijn schoonvader alweer aanstalten om na de koeien en paarden wat gegeven te hebben naar bed te gaan om half acht. Ik heb mijn eerste trouwjaar daar prettig doorgebracht. We waren 27 mei getrouwd en Jan werd daarop volgend jaar 26 februari geboren. Maar toen dat eerste jaar voorbij was, kwam er verandering. Mijn broer ging naar een andere Boerderij, omdat zij het niet konden vinden samen, moesten wij dan maar weer naar Huize Beugelen. Och en als met jong is, laat men zich bepraten. Dus dat deden we dan maar.

Eenigszins was hier ook aanleiding voor, want in die tussentijd was tante Klazien weduwe geworden. Haar man had zijn eigen opgehangen en kwam toen weer thuis bij haar Vader en Moeder met Lida, haar kind. En dat ging natuurlijk ook niet, met 3 vrouwen bij elkaar. We waren een half jaar bij Vader en Moeder op Beugelen. Dat ging helemaal niet goed. En Vader weer terug naar zijn eigen Vader en Moeder. En ik en Jan bleven achter. Ze konden het helemaal niet vinden met elkaar. Vandaar dat Vader ook niet meer binnen mogt komen. Met mijn Vader ging het nog wel, maar met mijn Moeder kon hij helemaal niet opschieten, want die regeerde de hele boel met mijn broer. Dat was ze zo gewend en wij waren daar aan gewend. Maar als dat eigen bloed is, vat je dat niet zo zwaar op. Daar was ik geloof ik te dom voor. Daar dacht ik niet bij na. Maar toen kregen ze tegenpartij van Vader, die een hele andere opvoeding had gehad en veel ruimer van opvatting was. Dus dat waren ze niet gewend. Vader zegt: "Ik ga weg en kom nooit meer terug." Dat was voor mij natuurlijk niet zo leuk, want dan zit je tussen twee vuren in. Maar tussen ons was het gelukkig heel goed. Hij kwam bij mij ook wel terug. Twee keer per week. En in een verloren hoekje, konden we dan even praten. Hij mogt niet binnen dus ging hij weer naar huis. Maar wij hadden elkaar weer gezien. Dit wisten mijn Vader en Moeder ook wel, maar niet toegeven en samen praten hoe het verder moest.

En zo is het begonnen met de haat en rijd dat nog verder groeide. Dat zult u later nog lezen. Het is niet mijn bedoeling om mijn Vader en Moeder zwart te maken hoor, maar wat ik hier verder schrijf is de zuiver waarheid.

Maar ja, we moesten tog een Boerderij terug hebben. Wij gingen er wel op af natuurlijk. Mijn schoonvader deed ook heel erg zijn best hoor. Als we weer wat op het oog hadden en het was, dachten we, voor elkaar, dan moest mijn Vader gewaarschuwd worden voor de Borgstelling. Dat was toen verplicht anders kwam je nergens terecht. Maar dat wou mijn Vader niet en dan ging alles weer over. Ze gingen dan altijd een brief schrijven en uw Vader zooveel mogelijk in de grond trappen. En dan kregen we weer een afwijzend bericht. Ze wilden me zeker niet kwijt, want ik was een goeie werker. Uw Vader was een beetje straffer in die dingen. Die had meer vrijheid genoten en was veel ruimer van opvatting (vroeger). En die nam dit toevallig niet. En tenslotte hoor je bij elkaar, want zoo ging het ook niet. En dan ga je andere mensen inschakelen. Er is altijd nog weer een geluk bij een ongeluk, zooals het spreekwoord luidt.

Vader had een Oom en Tante in Den Haag wonen. Oom had een best betrekking en werkte als Bode op het Ministerie in Den Haag. Tante was een zuster van Opa Bezoen. Ze waren verschrikkelijk gek met Vader. Ze hadden daar ook nog twee huizen, maar ze hadden geen kinderen. Uw Vader was de eenigste stamhouder. Oom was vroeger van beroep schilder. Ook had Oom nog een boerderijtje in Kerkenveld, niet ver van Hoogeveen en daar was Oom ook geboren. Zijn naam was Gerard Lambrechts. Géémina is naar Oom en Tante genoemd. Ze heet dan ook Géémina Gerardina. Die naam Géé is van mijn schoonmoeder, want dat was Geesje en Mina was onze Tante. We hadden haar nooit een grotere dienst kunnen bewijzen. Mijn schoonmoeder vond het prima, anders hadden we dit ook niet gedaan.

In diezelfde plaats Kerkenveld had Oom nog 10 bunder onklaar land liggen. Daar werd over gesproken en mogt het land dan voor niks hebben (zonder huur dan). Dan moesten wij dat land klaar maken en dan zou Oom een nieuw huis voor ons bouwen. Dat was fantastisch natuurlijk. Alle bereidingen werden klaargemaakt en Vader ging daar toen naar toe om zand te rijden voor dat huis te bouwen. Hij bleef daar dan de hele week, want hij was daar in de kost wat later onze kennissen waren. Het huis was in aanbouw. Maar ook werd er een keet gebouwd voor ons, dan kon ik daar ook naar toe om dan zelf voor Vader te zorgen.

Jan was toen één jaar oud. De woonkeet kwam een ledikant in voor onszelf, het ledikantje van Jan, daarachter een tafel en nog een kastje voor wat potten en pannetjes en 's avonds moesten er de fietsen nog in en dan moest je springen om in het bed te komen. Wat een toestand was dat. Maar we waren bij elkaar, hoe dan ook.

Het huis vorderde steeds en kwam zo zoetjes aan klaar. De tuin werd aangelegd voor 25 gulden. 'K zal het nooit vergeten. Toen zijn ze begonnen aan de grond klaar te maken. In het volgend jaar daarop hadden we twee bunder met haver verbouwd. Het klaar maken van het land moest natuurlijk wel hulp bijkomen, want er moesten sloten gegraven worden, daar kwam het zand dan uit om het land gelijk mee te maken. En dat ging allemaal per kruiwagen, dus dat ging prima zo. Met ons tweeën moesten we die haver verwerken. Als het zover was, kwam er een zuster van Opa Bezoen, die was niet getrouwd (wel geweest) die paste dan op Jan en zorgde verder voor alles.

Ze ging dan tussen die tijd wel weer naar huis, maar kwam weer terug als het nodig was. Als de haver er af was, moest ze nog gebonden worden en opgezet worden op hoopjes om nog wat te drogen. Het werd natuurlijk met de zeis gemaaid. Ook moest er nog turf gestoken worden voor de winter, want kolen hadden we nog nooit van gehoord. Dan moesten ze later op remmen gezet worden om verder te drogen. Dan nog een keer omzetten om verder te drogen. Dan werden ze afgedekt met wat wild gras, wat daar natuurlijk volop groeide, want de grond was nog niet allemaal klaar. Jan was dan altijd bij ons natuurlijk. Eén keer waren we hem kwijt en al zoekende was hij in de sloot gevallen. Hij lag nog aan de kant. Het liep allemaal nog weer goed af. Dit was allemaal het begin van de nieuwe Boerderij.

Zoo langzamerhand was het land klaar, maar het werd allemaal groen land, want voor bouwgrond was het te laag. Na een jaar of vijf hadden we zeven koeien en van alles wat natuurlijk wat er op een boerderij bijbehoort. Vader ging toen bijverdienen. Hij had onderhand een grasmaaimachine gekocht en ging toen werken bij de boeren. Om drie uur 's nachts ging hij weg. Ik ging altijd zoover met hem mee om de hekken open en dicht te doen en dan ging ik weer terug om verder te gaan met melken, voeren enzovoort en mijn huishouding. Vader moest ook nog wel eens hooi wegbrengen, maar dat moest hij eerst helpen opladen en dan wegbrengen en afladen en dan hij één gulden verdiend. Dat deed Vader dan altijd 's avonds na het melken. Als hij laat thuiskwam, zat ik soms te slapen. Maar ik had wel de deur op slot, want ik was altijd een beetje bang. Dat ben ik nu nog. De melk ging toen nog per schuit naar Hoogeveen. Maar als er 's winters ijs in 't kanaal lag en dichtgevroren was, moest dat met de wagen gebeuren. En dat deed Vader dan ook als dat zoo was. Dus kreeg ik nog meer werk erbij, want dan moest ik ook nog de greppel wel eens uitmesten en nieuw zand erin brengen. Maar dat lag vlak achter de stal.

Kunstmest was er toen nog niet. Hokken schoonmaken van de varkens, met alles wat erbij behoorde. Dus had ik het ook druk. Niet om mijn eigen te beklagen hoor, ik was snel wat gewend. Maar we hebben samen heel wat afgewerkt. En we deden het met plezier. Ook kregen we toen nog een onderwijzer in de kost. Ik was in verwachting van de eerste Géémien. De onderwijzer werd ziek en spuwde bloed. Na verloop van een week of vier is hij naar Lunteren gegaan, naar een Rusthuis. Dat kon er allemaal nog wel bij.

Jen was toen 5 jaar en Jan werd 10 jaar. Mijn Moeder is toen nog geweest bij de geboorte van Jen. Ze waren weer wat bijgedraaid. Het had hun tog geen geld gekost? Wel heb ik toen een nieuwe emailen kachel/fornuiskachel gehad. Toen Jenny klein was, was ze verschrikkelijk zoet. Maar o wée toen ze groter was, was ze precies een jongen, wel lief hoor. Jan is ook nooit lastig geweest. Die was altijd het zoetst wanneer hij maar in een oude moddersloot kon kliederen. De eerste Géémien die toen geboren is, hebben we moeten verliezen, die was ook zoo zoet. Ik zie haar nog zo in haar bedje liggen. Ze was ruim een jaar oud. Ze had longontsteking met slijmhoest. Vader en Moeder kregen bericht van ons. We kregen bericht terug, met als inhoud: "Kind, we vinden het heel erg, maar, - schreef ze - het is altijd nog beter dat het een tak is en niet de boom."

Ja, zo was het wel maar het is hard een kind te moeten verliezen.

Zoolang we daar hebben gewoond, gingen we de laatste tijd wel weer naar Vader en Moeder. (Dat wil nog even vermelden, ik was weer in verwachting toen het kind van ons stierf). Toen kregen we bericht dat Moeder van de trap was gevallen en een been had gebroken met daarbij nog een hersenbloeding. Ze lag dan ook in het Ziekenhuis te Zwolle. Vader was ook toevallig naar Zwolle toe. Misschien naar de markt, dat weet ik niet meer. Ik ging naar de burens die had ik altijd ontzettend veel geholpen met brood bakken en de was enzovoort. Buurvrouw was altijd nog onder de indruk, want ze had in de Spaansche griep, twee grote dochters verloren waar ze niet overheen kwam. Ik heb dat allemaal verteld van dat telegram. Het was vier uur in de avond en in de winter, want het was net voor de Kerst. Het ging allemaal goed. De buurman ging voor me melken en voeren en ik toog naar Zwolle om eerst nog een half uur te moeten fietsen om de bus te halen. Dat was in Zuidwolde. Ben twee nachten in Zwollen geweest, want mijn Moeder heeft een week bewusteloos gelegen en ze kreeg er ook nog een longontsteking bij. Dat was heel ernstig. Wij zijn er ook nog met ons vieren geweest. Mijn Vader, mijn broer en Vader en ik. Moeder was toen weer een beetje opgeknapt. Het eerste wat ze zei: "Gelukkig dat we die Boerderij nog hebben gekocht voor Jan" (dat was dan mijn broer). We gingen door de grond, want er werd verder niet over gesproken. Ik was weer in verwachting zooals ik al schreef, en werd ziek. Het was in mei. Het was erg warm en daar kon ik altijd verschrikkelijk slecht tegen. Ik was in de tuin aan 't werk en werd bevangen door de warmte wat met hevige pijnen gepaard ging. De dokter gehaald en moest direct naar het Ziekenhuis, want ik was helemaal verstopt van binnen. Vader kwam twee keer per week bij me. Hij kon slecht weg, ook vanwege de kinderen. Ze gingen wel naar school, maar ze werden niet opgevangen door onze buurman die ik tog zooveel had geholpen. Ik ben vijftien dagen in 't Ziekenhuis geweest. Mogt naar huis met die voorwaarde dat ik net zolang in 't bed moest blijven liggen dat het kind werd geboren. Toen kwam er nog acht weken bij. Intussen had ik wel een goeie hulp gekregen. Een jong meisje, maar flink en schoon. Voor f 3,50 in de week, maar het was een bijdehante baas. Toen Géémina werd geboren en ik er zo zachtjes aan weer uit mogt, kon ik haar wel missen en ging ze weer naar huis. Maar toen kwam ik tot ontdekking dat ze de hele linnenkast bijna leeg had gehaald. En zoo vergiste je men toen ook al op de mensen. Ze was inmiddels vertrokken naar Amsterdam (daar hoorde ze ook thuis). Ik schreef haar een brief. De buurvrouw van haar lichtte me in, want ze had ook overgordijnen van me gestolen en die had de buurvrouw zien hangen. Dus ik was ervan overtuigd. Ik kreeg wel antwoord terug, ze had het wel gedaan, maar koop maar nieuwe. Ze had tien gulden bij de brief ingesloten.

Géémien was niet erg zoet. Ze was niet goed en had het met de ingewandjes. Het eerste jaar mogt ze dan ook niks anders hebben dan Karnemelkse pap met wat licht kost later. Dat heeft een jaar geduurd, toen werd het beter. Maar de goeie hulp voor een ander, had ik een beetje afgeleerd. Toen we daar twaalf jaar hadden gewoond, gingen we daar weg. Het land was niet erg rendabel.

Oom wou het ons wel verkopen voor een zachte prijs f 7.000,--, maar er zat geen toekomst in. Het huis had op zichzelf al f 7.000,-- gekost. In die tijd was het een mooi huis. Op dat land groeiden altijd russen en na twaalf jaar was dat nog niet over. Daar hadden we geen toekomst.

We konden een grote Boerderij huren van Bakker wonende aan het Ommerkanaal, gemeente Ommen. Het was in de crisistijd en Bakker, zal ik maar zeggen, was daaraan verbonden. Die zal elke dag in Zwolle op het kantoor. Hij was zelf geen boer van harte, vandaar dat hij die baan kreeg. De ouders werden weer ingeschakeld, maar het was weer het oude liedje. Het was weer allemaal voor elkaar en Vader Stapel wou weer geen handtekening zetten voor Borgstelling. Want in die dagen moest dat altijd met twee personen en dat waren natuurlijk de Ouders. Maar Bakker kende mijn schoonvader, zijn familie goed en was met één Borgstelling tevreden. We hadden weer een beetje geluk. In 1935 zijn we daar naar toe gegaan. Trouwens, Vader ging daar de hele winter al te werk. Maar toen het mei was, gin de hele caravan er naar toe. Ik zal het nooit vergeten. De koeien zijn er allemaal los naar toe gedreven. Al dat andere kwam op wagens van de Buren die ons kwamen halen. En als ze dan op de plek van bestemming waren, kregen ze een paar borrels en we waren meteen ingeburgerd. Als we dan alles schoon en al op de plek hadden, kwamen ze een avond op visite. Zoo was het toen. Dit is nu 35 jaar geleden, maar men wist niet anders en het was ook niet anders. Het was toen verplicht om grasland te scheuren (om te ploegen). Dat kwam door de crisis.

We kregen een veel grotere Boerderij dus moesten van 7 koeien op 17 à 18 koeien komen, want waar we weg kwamen, hadden we er maar 7. Het was niet zoo'n groot bezwaar, want de beste koe kostte toen f 100,--. Ik denk dat nu diezelfde f 1.500,-- opbrengt. Het was een slechte tijd. De biggen liepen op de markt met kaartjes aan de hals waar op geschreven stond "GEEF ME ONDERDAK". Nou, dan weet je wel dat die tijd heel slecht was. Maar we hadden altijd een goede steun aan mijn schoonouders. Eerste jaar direct al werd Vader ziek, geelzucht. Jan moest nog een jaar naar school. We hadden ook een knecht en een dienstmeisje. Maar het was wel zoo dat ik alleen moest melken, want de knecht kon niet melken en Jan was nog te klein. De knecht ging wel helpen de koeien vastbinden (enzovoort), maar zoals ik al eerder heb geschreven, geloof ik, was dit mijn liefste werk van de hele Boerderij.

We gingen met de slede naar het land, want het paard was nog jong en met de slede gaan ze niet zo gauw aan de loop, want die rolt niet mee. En dat heeft ze bij een wagen wel. Vader was na zes weken weer beter, alles ging weer normaal. Het hooien was klaar en gingen overschakelen naar de Korenbouw.

Als het 's avonds melktijd was, bleven we altijd zo op het land te melken. Behalve het dienstmeisje, zij ging naar huis toe om de melkbussen van de weg te halen die 's middags nog niet thuis waren van de Melkfabriek en het melkgereedschap al hadden meegenomen naar het land. We waren klaar met het melken en Jenny was bij me. Bij huis gekomen roept Jenny: "Mama, het huis rookt." De Boerderij stond in brand. Het hooivak was afgesloten, maar toen we een deur aan de achterkant opentrokken, sloegen de vlammen naar buiten. Het was hooibroei. In een half uur lag hij tegen de grond en wat er nog over was van binnen was alles verwaterd en mensen... niet te kort. De linnenkast stond er nog wel in met inhoud, maar alles water en half verbrand. Dus ging ik wat nog goed was er alles uithalen.

Maar in die korte tijd waar wij tog bijstonden, zijn er tog mensen geweest die het gepresteerd hebben om mijn kerkboekje met gouden sluiting en een gouden ring eruit te halen. Vroeger stonden de kerkboekjes tussen de lakens. Maar we hadden eenigszins nog weer geluk, want de varkensschuur bleef behouden. Daar was stookgelegenheid en ruimte om dagelijks in te wonen. Achterin was nog een koestal voor jong vee 's winters en daar werden de ledikanten neergezet met een oude linnenkast. In het midden lagen dan de varkens met de biggen. Hadden de biggen honger, begonnen de moeders te knorren en waren de eerst nachten nog wel wakker. We woonden hier nog maar drie maanden. Dus waren we nog niet verhoogd voor de verzekering. Maar de brandverzekering was ons erg goedgunstig en we kregen het volle bedrag uitgekeerd. We konden weer van alles kopen. Ik was toen in verwachting van Bé. Mijn Vader kwam nadat hij gehoord had van die brand. Hij vroeg of hij kon helpen. Toen heb ik gezegd: "Nee Vader, toen wilde u ons niet helpen, nu hoeft het niet meer." Ik heb hem nog wel koffie gegeven hoor, maar ik werd hatelijk, want als we wat vroegen, was het altijd Nee en nooit Ja. Het huis was twaalf november weer zoover, dat de koeien konden weer op stal (het was 1 augustus afgebrand).

Er kwam weer een grote schadepost achteraan.

Tien koeien waren erbij die de kalveren verwierpen, dus geen jong vee om op te fokken, maar ook geen melk. En zulke dingen kan men niks aan doen. Dat was de tweede schadepost. Het ging weer goed tot volgend jaar zomer. De koeien kregen allemaal mond- en klauwzeer. Acht moesten er worden afgemaakt. Ook dat was nog veel meer schade waar niks aan te doen was. We moesten weer aanvullen. Verder ging het weer een poosje goed, waar bleef men in die slechte tijd! We hadden nog altijd steun van mijn schoonouders. Dat werd altijd wel weer opgelost, maar het was niet leuk voor ons. Gelukkig konden die het nog al goed doen. In januari werd Bé geboren in de gemeente Ommen natuurlijk. Jan kwam toen van school af en hielp op de Boerderij. Het kwam weer zo ver dat we naar Vader en Moeder gingen. Ondanks ze ons veel hadden aangedaan, maar ja, dan spreken de Tien Geboden weer waar in staat: Eert uw Vader en uw Moeder. Dat was trouwens niks voor Vader, want die wist daar niks van. Die had een heel andere opvatting vandaar ook dat de twee oudsten gedoopt zijn en de twee jongste kinderen niet. Dat heb ik tog wel eens verteld? Ook daar kregen we geen ruzie over. Nu moeten jullie niet denken dat we altijd gelijk dachten. In geen geval!

Maar om weer terug te komen dat we weer naar Vader en Moeder gingen, werden we altijd koud ontvangen. Als mijn broer en schoonzuster er ook waren, dan was het voor ons altijd erg gemakkelijk. Want altijd waren de vragen voor mijn broer hoe het ging op de Boerderij. Het was voor ons erg pijnlijk. Ons werd niks gevraagd. Dat geef ik wel toe, de minste moet je wezen tegenover uw ouders, maar er is ook een grens van. Maar uw Vader was er ook waar ik mee moest leven. Maar hij begreep met dubbel en deed dat allemaal voor mij, want ik begreep heus wel dat hij niet in een goed blaadje stond bij mijn Vader en Moeder.

Kunnen jullie begrijpen wat er wel eens in mij omging? Ze zijn ook nooit bij ons op de Boerderij geweest. Mijn broer heeft nog drie jaar gewoond op Huize Beugelen. Mijn broer had daar een kleine boerderij en hebben ze geruild. Toen er drie jaar verstreken was, hebben mijn Vader en Moeder een huis laten bouwen bij Meppel. Mijn broer ging toen naar die plaats wat ze voor hem hadden gekocht. Mijn broer woont daar nu in Meppel.

Mijn Moeder werd ziek. We waren net die zondag allemaal bij Vader en Moeder, want ze was jarig. 's Woensdags kreeg ik bericht dat ik moest overkomen. Toen ik kwam kon ze niks meer zeggen en vrijdags is ze toen al gestorven. Ze had bronchitis. Ze is gestorven in het jaar 1944. Ik was met al die tegenslagen en tegenwerkingen een hatelijk mens geworden. Maar zoals ik al schreef, zijn we tog later weer gegaan. Maar er was voor mijn broer al een mooi gedeelte binnen. We hebben er nooit niks over gehoord. En wij hebben er ook nooit naar gevraagd. We vertrouwden dat wel. Dat kwam later wel niet denkende dat ze dat zo onregtvaardig zouden doen of gedaan hebben.

Nu ga ik weer naar de Boerderij. Het was het jaar 1944. Het was oorlog, want zoals jullie weten is de oorlog in 1940 begonnen. Het was spannend, soms ook nog interessant. Veel mensen over de vloer. Veel mensen die eten kwamen halen! Ook hadden we wel mensen te slapen op zolder of in het hooi. Dat kwam toen niet zo precies. Ze kwamen lopen van Amsterdam. Wat was het tog een toestand. De tijd is naderhand veel veranderd. Er kwamen ook altijd twee Duitse militairen bij ons om een paar eieren en dan kreeg ik altijd een paar stukjes zeep, want ook dat was erg schaars.

Mijn Vader en Moeder waren, eveneens als mijn schoonouders, niet onbemiddeld. De beide moeders droegen gouden kleppen met alle bijbehoren. Dat was toen in die tijd heel wat. Kleren kreeg ik ook genoeg en wat goud en zilver betreft, had ik ook geen klagen. Maar op 't Ommerkanaal wou ik graag andere meubels hebben en ik heb toen veel goud verkocht. Daar heb ik toen meubels voor gekocht. Ik heb er later altijd spijt van gehad. Maar ja, gedane zaken nemen geen keer. Vader werd ziek en was geestelijk overspannen. Drie weken heeft hij thuis gelegen dat ik hem moest voeren en er mogt geen mens bij. Het ging niet langer, er moest wat gebeuren. Hij werd opgenomen in het Ziekenhuis in Zwolle en is 8 keer geëlectriciseerd, want ik kon thuis niks beginnen. Hij mogt er ook niet uit, want als hij dacht dat ik weg was te melken, ging hij er uit. Een keer kwam hij op de koffie, toen dacht hij dat ik weg was, wat niet het geval was. Toen beloofde hij het niet meer te zullen doen en het is ook niet meer gebeurd.

Als hij geholpen werd, bonden ze hem vast en werd bewusteloos en kwam altijd kwaad weer bij kennis. Nou, dat zal ik nooit vergeten. Hij was daar een week. Toen kreeg ik te horen hij uit het Ziekenhuis ging als ik de kleren niet meebracht, want hij wou en zou naar huis toe, wat natuurlijk niet kon. Ik heb de Zuster gewaarschuwd.

Mijn buurman Klaas Rozendal ging ook een keer mee, maar toen hij zag dat ik de kleren niet mee had, heeft hij me de zaal afgescholden. 'k Heb niks gezegd. Klaas Rozendal is nog even gebleven en zijn toen weer naar huis toegegaan, wat u kunt begrijpen met weemoed in mijn hart. Hij was ziek, hij kon hier niks aan doen. Drie weken heeft dat geduurd. Hij mogt naar huis. We moesten met de Bus, maar toen we het Ziekenhuis uit gingen, begon Vader te huilen. Ik wist me geen raad. In de Bus hilde hij eerst nog, maar het ging tog over.

We waren aan 't timmeren met de Varkensschuur en hadden toen twee hazewindhonden. Wij kwamen bij huis en zegt Vader: "Wat is dat hier voor een rommel en wat doet u tog met die honden." Die we altijd al hadden en ook voor die tijd al aan het timmeren waren met die Varkensschuur. Dus hij was nog niet op dreef, maar ik was altijd nog kalm en liet hem stil uitpraten. Hij was erg stil. We hadden Vader weer thuis en wij gingen weer onze gang. Vader deed niks en zat binnen. Het was ook in de herfst. Vader kon na ziekte nooit best weer op gang komen. Hij was al een paar maanden thuis en werkte nog steeds niet. Alhoewel het een harde werker was en verschrikkelijk driftig. Ik kreeg bericht van Sientje uit Meppel dat Opa Bezoen kon niet langer bij Vader zijn halve broer wezen. Die was inmiddels al een paar jaar getrouwd. Maar die vrouw van hem was een zenuwlijder en konden het niet meer hebben met elkaar. Opa Bezoen was een stoere roker, mij zij ging de bonnen verkopen en had die stakker niks meer. De man van Sientje (Herman ten Hoeve) en ik hebben hem daar weggehaald met een taxi. Ook die kwam bij ons in huis. Toen had ik er twee in een hoekje zitten. Vader zegt: "Nu mijn Vader er ook nog bij komt, ga ik weer aan het werk", en nooit geen last meer gehad. Diezelfde Dokter die Vader heeft behandeld is er nu nog.

Jan en Wil waren net in ondertrouw toen Opa Bezoen is gestorven. Het was 17 april. Die herfst daarop kregen Jenny, Géémien en Bé alledrie tegelijk de mazelen, dat weten jullie nog wel. Dat behoef ik niet te schrijven. Het was toen hard winter en ook genoeg mee beleefd, want overal lag sneeuw en ijs. 'k Zal het nooit vergeten.

Met die Bussen naar Zwolle te gaan met die gaspollen. Iedere keer stond je aan de kant van de weg en elke dag probeerde ik het weer opnieuw. Jan was nooit ziek en was onderhand al 20 jaar geworden. Dat was toen al een goeie kracht op de boerderij en gelukkig dat ik altijd zoo gezond was. Want, uit het Ziekenhuis gekomen, moest ik tog weer mijn werk doen, want jullie weten wel dat ik om elf uur de deur uitging en er om 4 uur ongeveer weer binnenkwam. Weten jullie nog wel dat ik een keer thuiskwam dat de schoorsteen in de brand stond? Ook dat kon er allemaal nog wel bij en het was zo koud. Dat was diezelfde winter, weten jullie het nog? En Vader zat weer in de lappenmand, het was niet erg maar ik weet wel dat hij niet werkte. Een bende dat het was! Och, wat heb ik zoo al wat beleefd. De Buurvrouw was druk aan het uitdragen van Meubels enzovoort.

Het was weer herfst, dat was ook wel toevallig zeker. Vader en ikzelf kregen inwendige infectie aan de handen. Er was niks te zien. Naar de dokter, hij sneed erin en in de tijd van een paar dagen was het over. Maar toen kreeg Vader het ook in de knie en later in de rug en is toen 's avonds om elf uur naar het Ziekenhuis gebracht! Dat was weer op het kantje af. Ook is Vader nog geopereerd aan de Blinde darm en kreeg daar buikvliesontsteking bij. 'k Ben toen twee nachten in het Ziekenhuis geweest. Dat was drie keer en het was altijd in de herfst. Toen kwam hij met zijn vingers in de dorsmachine. Het wou niet genezen, weer naar het Ziekenhuis, tien dagen. Ik schrijf dit maar in het kort omdat jullie dit wel weten. Gelukkig, (nog een keer) ik was altijd flink en sterk.

Wat ik nu schrijf weten jullie misschien niet zo goed.

Toen mijn Moeder was gestorven, ging mijn Vader eerst bij mijn broer inwonen, want ze konden tog zoo goed met elkaar? Maar op den duur ging dat tog niet en kwam toen ook nog drie maanden bij ons. Hij kon komen, het was mijn Vader. Hij bracht zijn kabinet mee met bijbehoren. De tijd was om en zonder dat wij er wat van wisten, ging hij weer vertrekken met stille pantomime. Er kwam een vrachtwagen (die hij natuurlijk had besteld) en ging weer. Hij kon het niet vinden. Later is hij ook nog weer getrouwd, maar ook dat ging slecht. Hij had een spaarbankboekje en geld in Ruinen op de Geheime bank, die bestond toen nog. Maar ging nooit bij mijn Familie aan, die daar allemaal woonden. Dan haalde hij geld natuurlijk, maar wat hij er mee deed, kon ik niet bewijzen. Dat moest hij toen zelf weten. Later wel te weten wat hij ermee had gedaan.

Maar de Familie vond het vreemd, want ze hadden altijd zoo intiem geleefd. Toen mijn Moeder gestorven is, hebben we ons deel niet genomen, omdat het oorlog was en geen waarde had. Ik kwam weer met de Familie in aanraking na die tijd en toen hoorde ik val allerlei rare dingen, wat zij dachten dat ik dat ook allemaal wist, wat niet het geval was.

Vader werd ziek en ik kreeg bericht. Een telegram met erop: Vader ernstig ziek,

J. Stapel (mijn broer). Uw Vader wou nog hebben dat ik ging, maar omdat het ook niet op dat telegram stond en alles wist van mijn Familie, was ik zo hatelijk geworden en ik ging niet. Mijn Vader kwam te sterven, maar ook ben ik niet - en uw Vader natuurlijk ook niet - naar de Begrafenis geweest. Na drie weken kwam er bericht dat de hele nalatenschap was voor mijn broer. Ik wist niet hoe ik het had. Het testament was netjes voor elkaar gemaakt. Mijn broer was een grote inhaler en die heeft mijn Vader op zijn sterfbed laten tekenen, dat weet ik zeker. Want hij was voor mij een aanbrenger, vroeger al en een verklikker en moest altijd gaan zoo hij het wou. En zo is het nu ook wel geweest. Kunnen jullie je indenken kinderen, als u maar twee kinderen hebt, om de eene alles te geven en de andere alles te ontnemen? Ik heb hem nu dan ook al in geen 25 jaar gesproken, denk ik. En dan heb je één broer. Maar de wet schreef voor, het mogt niet anders of 2/3 deel was voor mijn broer en 1/3 deel moest hij afstaan.

En dat was f 7.000,-- waar uw Vader toen machines voor heeft gekocht. In die tijd was dat nog heel wat.

Toen heb ik nog een keer geschreven om een van die schilderijen terug te mogen hebben, maar geen antwoord terug. Moeder was 69 jaar toen ze stierf en Vader 73 jaar. Geen aandenken gehad van Vader en Moeder. Ik kwam toen hoe langer hoe meer in contact met mijn Familie uit Ruinen. Die wisten alles. Mijn broer kreeg elk jaar geld, maar de Familie dacht dat ik dat ook kreeg vanzelfsprekend. We kwamen aan 't praten overal over en het bleek al gauw dat ze slecht hadden gehandeld met mij. Ook had mijn broer f1.000,-- gehad omdat ik de naam niet van mijn Vader had gegeven (van Bé). Bé heeft mijn naam gekregen, het was onvoorstelbaar. Dit onderwerp is afgelopen. Nu stap ik weer over op de Grote Boerderij.

We hadden intussen al 19 jaar op die Boerderij gewoond. Onze baas had twee zoons. Dat weten jullie allemaal wel. De ene was boer en de andere zat in het autovak. Het contract was zo opgemaakt, dat wanneer Albert op de Boerderij zou wanneer hij ging trouwen, dat wij dan wat anders moesten zoeken. We waren in de gelegenheid om een Boerderij te huren. We gaven daar kennis van aan Bakker en vroegen hem. Het antwoord was "Nee", want Albert kreeg een Boerderij in de Noordoostpolder. En met klem zegt hij er bovenop: "Jullie behoeven nooit te vertrekken", maar dat ging allemaal in vertrouwen en er werd geen contract opgemaakt. Met alle gevolgen van dien. Hij werd gepensioneerd en wilde de Boerderij terug hebben. Daar hadden we natuurlijk nooit op gerekend. We konden er niks aan doen, want we hadden tog immers geen contract! Hij zou ons dan helpen aan een Boerderij op zijn manier. Nou, vergeet het maar. Een jaar konden we per gratie dan nog blijven wonen en zijn toen naar achteren (dat was achter onze boerderij) gegaan, want daar hadden we een Boerderijtje gekocht destijds voor Jan. Dat weet u wel, maar omdat die geen boer was van hart en nieren, ging die daar weg naar dat huis wat hij nu heeft omgebouwd voor een nieuwe. We waren altijd blij dat hij het zoo goed naar zijn zin had, want de mens zijn wil, is de mens zijn leven.

Jullie weten allemaal dat we na anderhalf jaar naar Schagen zijn vertrokken. Dat ga ik nu niet verder uitbreiden. We hebben het in Ommen gezellig gehad, met de Buurtvereniging en de Plattelandsvrouwen en de uitgangsdagen die daar aan verbonden waren. Maar ook in Schagen waren we al helemaal ingeburgerd en tenminste de laatste zes jaar was voor uw Vader het allermooiste, maar het was allemaal zoo mooi en zo best tevreden. Het was te volmaakt en dan gebeurt er meestal wat. Maar waar u vooral aan moet denken kinderen, dat wil ik u tog wel goed op het hart drukken.

Verdraagzaamheid, liefde en offervaardigheid, geven en nemen en niet kijken naar uw meerdere, maar naar uw mindere

dan bent u altijd tevreden.

Anders wordt u gescheiden van elkaar en gaat ieder zijn eigen weg. Wat heden ten dage zooveel gebeurt. En denk vooral aan uw kinderen. Laat ze niet wat doen, wat ze niet graag willen, dan bereik je meer als dwang uitoefenen.

Wij hebben dat - en dat beken ik - eerlijk onze kinderen teveel vastgehouden. Maar ja, men leert zoolang men leeft. Vader was op en top Boer en u kunt begrijpen dat hij Jan graag op de Boerderij gehad had. Maar hij vond het nu ook prima. Hij vond het fijn en ik natuurlijk ook dan Jan het nu zoo goed voor elkaar had. Jullie hebben het gelukkig allemaal goed, daar hadden we geen zorgen mee, maar nu is Vader weg en dit offer heb ik moeten brengen. Wiens doen enkel wijsheid en liefde is. Ik doe mijn best.

Ik hoop dat dit een voorbeeld is om ook later uw levensloop voor uw kinderen achterlaat. Dit was dan mijn leven uit mijn jonge jaren en mijn samenleving met uw Vader. We hebben het altijd goed gehad met ons tweeën. Ik hoop dan ook dat u dit goed bewaart tot in Eeuwigheid opdat uw kinderen dit ook nog eens kunnen lezen.

Uw Moeder nogmaals

Alberta Stapel

geboren 4 maart 1899

te Ruinerwold